

Muinsuskaitse eritingimused nr 378

Muinsuskaitse eritingimuste andja:

Asutus: Muinsuskaitseamet
Ametniku nimi: Kai Nõva
Väljastamise kuupäev: 04.07.2023

Muinsuskaitse eritingimuste taotluse ja hõlmatava mälestise andmed:

Taotluse number: 1367
Kuupäev: 08.06.2023
Taotleja: Sihtasutus Käsmu Meremuuseum
Mälestise reg-nr: 16068
Mälestise nimi: Käsmu piirivalvekordoni hoone
Muinsuskaitse eritingimuste koostamise eesmärk: Hoone katusekatte vahetuse ehitusprojekti koostamine

Muinsuskaitse eritingimuste andmise alus ja lähtedokumendid:

- Muinsuskaitse seadus (edaspidi: *MuKS*) § 50 lg 1–4;
- „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ kultuuriministri 30.03.1998 määrus nr 8, (RTL 1998, 147/148, 558);
- Käsmu kordon. Arhitektuuriajaloolised eritingimused. Tallinn, 1997. Koostaja E. Kangilaski. Tellija Piirivalveamet (Muinsuskaitseameti arhiiv, A-3513);
- objekti ülevaatus 15.06.2023, osalesid taotleja esindaja Triin Saks, Muinsuskaitseameti Lääne-Virumaa nõunik Mirjam Abel ja eritingimuste spetsialist Kai Nõva.

Muinsuskaitse eritingimuste sisu ja põhjendused:

Mälestise lühike ajalooline ülevaade¹

Käsmu piirivalvekordoni hoone asub Lahemaa rahvuspargis, Käsmu miljööväärtusliku rannaküla keskmes Majakamäe neemel, Käsmu majaka (reg nr 16067, valmis 1892. aastal) ja Käsmu sadama vahetus naabruses kirde-edelasuunaliselt (vt Lisa 1, Asendiplaan). Klassitsistlikke kujundusprintsipe järgiv pikk, madala sokli ja lameda viilkatusega kaetud ühekorruseline krohvitud kivihoone on ehitatud 19. sajandi II poolel. 19. sajandil hoogustunud

¹ Ülevaates on kasutatud järgmist dokumenti: Käsmu kordon. Arhitektuuriajaloolised eritingimused. Tallinn, 1997. Koostaja E. Kangilaski. Tellija Piirivalveamet (Muinsuskaitseameti arhiiv, A-3513).

tihe kaubavahetus ja salakaubavedu andis Käsmu piirivalvele palju tööd, mistõttu oli põhjendatud Käsmu lahe kaldale suure kordonihoone ehitus. Hoones asusid nii ametiruumid, kui ka randrüütlite eluruumid. 1919–1931 töötas kordonihoones ühe ettevalmistusklassi ja kahe klassiga Käsmu merekool, koolitades lähi- ja kaugsõidu tüürimehi. Pärast merekooli sulgemist töötas kordon Eesti Vabariigi teenistuses. Pärast II maailmasõda kuni 1992. aasta sügiseni tegutsesid kordonis Nõukogude armee piirivalvurid. Alates 1993. aastast asub hoones Käsmu Meremuuseum, mis tutvustab legendaarse kapteniküla ajalugu. Alates 14.06.2011 on hoone omanikuks Kultuuriministeerium.

Olemasolev seisukord ning algupärased materjalid ja traditsioonilised töövõtted mälestise restaureerimisel ja ehitamisel (MuKS § 3 lg 6). Põhjendused hea restaureerimistava rakendamiseks

Mälestise restaureerimisel on eesmärk säilitada maksimaalselt algupäraseid hooneosi, detaile ja tagada selle terviklikkuse ja varem loodud väärtuse taastamine.

Kavas on restaureerida katusekonstruktsioonid, vahetada katusekate.

Katus ja -konstruktsioonid – Hoone madalakaldelist viilkatust katab 1990. aastate alguses paigaldatud eterniit. Katusekatte all on laudisest aluskatus. Varasem katusekate on 20. sajandi algupoole fotode põhjal plekk (vt Lisa 2, fotod 1–3). Katuse kandekonstruktsioon on suures osas algupärane ning visuaalsel vaatlusel rahuldavas seisukorras. Varasemaid läbijookse võib täheldada esifassaadi väljaehitise neelude piirkonnas. Kahjustunud katusetarindi osad tuleb tööde käigus üle kontrollida. Hoone lahtine räästas on kujundatud profileeritud sarikaotstega, viilualused ehispennidega. Katusekonstruktsioon, sh profileeritud sarikaotsad ja ehispennid säilitada, vajadusel teha proteesimised ja asendused kvaliteetse puitmaterjaliga. Hoone peaukse kohal on algse väiksema pultkatusega varikatuse (vt Lisa 2, foto 2) asemel katuse väljaehitise laiune suurem madala viilkatusega varikatus (vt Lisa 3, fotod 2-3 ja 6-7), verandamahu külgede esi- ja tagafassaadi pool terrasside kohal on ajutised kangaga varikatused (vt Lisa 3, fotod 1-2 ja 9). Uue katusekattena kavandada käsitsi valtsitud tsingitud terasplekki, traditsioonilistes proportsioonides plekitahvlitega (705x1410 mm või lähedane), plekipaksus min 0,6 mm. Katuse pinda tohib tõsta vähesel määral rihtimise võrra, kui see ei muuda hoone räästa proportsioone. Korrastada hoone läänepoolse otsa viilualune müüritis. Katusealuse idapoolse otsaviilu ja esifassaadi poolse väljaehitise ümaraknad restaureerida või valmistada koopiana olemasolevate akende ja vanade fotode eeskujul (vt Lisa 2, foto 3). Hoone soojapidavuse

tõstmiseks on soovitatav vahetada välja vahelae olemasolev ebäühtlane soojustus. Tuleohutuse tagamiseks mitte ladustada katusealusel kergestisüttivaid materjale.

Korstnad – Hoonel on seitse krohvimata keraamilistest tellistest laotud hambuliste karniisidega korstnat. Pööningul on korstnajaalgadel näha varasemaid mördiga parandusi ja lahtiseid kive (vt Lisa 3, fotod 16-17). Korstnad ja korstnapitsid säilitada. Korstnad korrastada, kinnitada lahtised kivid, krohvida lubikrohviga ja värvida valgeks.

Sademeveesüsteem – Hoone põhimahul puudub sademeveesüsteem. Veranda katuse külgedel ja peaukse esisel varikatusel on ripprennid ning väiksema läbimõõduga kandilised vihmaveetorud. Vajadusel kavandada räästapealsete sottrennidega sademeveesüsteem, kasutades ümara profiiliga terasplekist ning valtsitud põlvedega vihmaveelehtreid, -renne ja -torusid.

Väärtuslikud tarandid ja detailid (käsitletud hoone katusekatte vahetuse projekteerimisala)

1. Hoone maht, sh kõrgus, katusekuju, harja- ja räästakõrgus.
2. Katusekonstruktsioon, sh profileeritud sarikaotsad ja otsaviilude ehispennid.
3. Korstnad koos korstnapitsidega (7 tk).

Muinsuskaitse eritingimused:

1. Katusekate ja -konstruktsioonid

- 1.1. Säilitada hoone olemasolev maht, sh harja- ja räästa kõrgus.
- 1.2. Säilitada katusekonstruktsioon, sh profileeritud sarikaotsad ja otsaviilude ehispennid. Vajadusel teha proteesimised ja asendused kvaliteetse ning samasuguse ristlõikega puitmaterjaliga.
- 1.3. Uueks katusekatteks kavandada käsitsi valtsitud tsingitud terasplekk. Lubatud on traditsiooniline plekitahvli mõõt (705x1410 mm või lähedane), plekipaksus min 0,6 mm. Pikk plekipaan ei ole lubatud.

- 1.4. Lubatud on kavandada räästapealsete sottomennidega sademeveesüsteem, kasutades ümara profiiliga terasplekist ning valtsitud põlvedega vihmaveelehtreid, -renne ja -torusid.
- 1.5. Korstnad säilitada, korstnapitsid krohvida ja värvida valgeks.

2. Üldised tingimused

- 2.1. Ehitusprojekt tuleb esitada põhiprojekti staadiumis (MuKS § 50 lg 4 p 5). Mälestise konserveerimise ja restaureerimise ehitusprojekti koostab pädev isik (MuKS § 68 lg 2, § 69, lg 2).
- 2.2. Ehitus- ja restaureerimistöid võib teostada pädev ettevõtja ja nõutav on tööde tegemise luba (MuKS § 68-69 ja § 52 lg 1).
- 2.3. Ehitus- ja restaureerimistöode ajaks on kohustuslik tagada muinsuskaitseline järelevalve. Muinsuskaitse järelevalvet võib teostada muinsuskaitse valdkonnas majandustegevusteadet omava ettevõtja pädev isik (MuKS § 68, kes esitab kuue kuu jooksul pärast tööde lõppu muinsuskaitse järelevalve aruande (MuKS § 55, § 56 lg 1–2)).
- 2.4. Tööde teostaja on kohustatud säilitama mälestisel töid tehes (sh kaevetöödel) avastatud rajatise, tarindi, hooneosa, viimistluskihi, arheoloogilise kultuurkihi või muu leiu või asjaolu, mida seni tehtud uuringute käigus ei ole dokumenteeritud või millega projekteerimisel või tööde tegemise loa andmisel ei ole arvestatud, muutmata kujul ning teavitama sellest viivitamata Muinsuskaitseametit (MuKS § 60).

Muinsuskaitse eritingimuste vaidlustamine ja muu teave:

Muinsuskaitse eritingimusi on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavastegemisest, esitades vaide Muinsuskaitseametile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

Muinsuskaitse eritingimused on ehitusprojekti lähtedokument. Muinsuskaitse eritingimused kehtivad viis aastat alates nende andmisest. Muinsuskaitse eritingimuste kehtivust võib põhjendatud juhul pikendada ühe korra viie aasta võrra.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kai Nõva

eritingimuste spetsialist

Lisa 1 – Asendiplaan; Lisa 2 – Ajaloolised fotod; Lisa 3 – Fotod olemasolevast olukorrast.